

O lepoti.

(Spisal dr. Fr. L.)

7. Jasnost in umerjenost.

I. Dokazali smo, da lepota je najprej predmet za spoznavanje. Spoznavanje pa mora biti jasno, da je pravo in primerno namenu. Temno spoznavanje, nerazločno gledanje, poslušanje godbe med vriščem in šumom — nam ne pokaže predmeta tako, kakor želimo. Ako pa mora biti predmet jasen za spoznavanje, mora biti tudi za lepocutje. Jasno spoznati ali prav spoznati je v navadni rabi isto. Dobro videti, ali jasno in razločno videti — to nam je istega pomena. In lepa ne more biti za nas stvar, ako je ne spoznavamo razločno.

Ob tem moramo seveda ločiti predmet sam na sebi in spoznavanje predmeta. V obeh ozirih mora biti za lepoto jasnost.

Predmet sam na sebi je jasen, kadar ima, če je telesen, določne obrise, kadar ima razločne dele, razločne prereze, dobro vidne barve, čisto površino, lahko pregledne oblike. Nasprotno pa ni jasen, ako ima razdrte obrise, „razcefrane“ robove, odbite vogale, stlačene dele, razdrte prereze, obledele in zamazane barve, zaprašeno površino, zverženo obliko. Zato niso lepi predmeti: megla, prah, blato, močvirje, glista, polž, nekatere gosence, nekatere ribe (ježarica, gušavka in druge), zaprašane obleke in slike, zmečkane stvari . . . Kadar ima predmet preveč

delov ali kosov, kadar se prehitro giblje kadar so deli premajhni, nepregledni, tedaj ni jasen, pa tudi ni lep.

Predmet je lahko sam na sebi lep, pa vendar se nam ne zdi lep, ako ga ne moremo spoznavati jasno in razločno. V mraku, v megli, v prahu, v blatu, v kalni vodi se nam ne zdé predmeti lepi. Jako važno je to za slike, katere se morajo dati na tak prostor, da imajo dovolj svetlobe, ne da bi delale blišča. Ako slika odbija v oko ogledovavcu svetlobo, da se mu blišči, ne more videti slike. V temnih cerkvah so lepe slike zakopani zakladi.

Tudi se po tej poti vsakdo sam prepriča, da je jasnost zakon za lepoto, ako le hoče paziti na svoje in na drugih presojanje. Natančneje treba reči, da je jasnost zakon in pogoj: zakon, ker določuje, kakšni naj bodo predmeti, in pogoj, ker nam pravi, kdaj je za nas predmet lep.

V novejšem času je začela neka struja posebno v pesništvu, v glasbi in v slikarstvu zametovati ta zakon. Ta struja misli, da se lepota povzdigne s tem, ako se jasnost zmanjša; da je jasnost deloma nepotrebna, deloma lepoti škodljiva. Zato je v pesništvu toliko neumevnega in nejasnega, v glasbi toliko nerazločnega, v slikarstvu toliko — dejali bi — zmazanega in nedoločnega, da na takih slikah ista stvar prav